

Ukuat utuqqat maligaliqinirmut hivunighaliurutikhat pitjutigiyangit itjuthiptingnut, pitquhiptingnut ukuatlu titiraqhimaittut maligavut amihuni hunnani ukiugiyanginni.

Inuit Maligagiyaat – Ihuaqtuq Pitjutikhaq Maligaliqinirmut

Amigaitkaluaqhutik nampaangit aalatqiit nunaqaqqaaqhimayut ingilraat pitquhiit tamainni nunakyuami, pitjutikhaa pihimayuq maligaliqinirmut kinguliptingnit ingilraanit aatjikkutavuakpiangaa. Amihut pituhiraluami maligaliqinirmut hivunighaliurutikhat atuqtauyut pitquhiinni ukunani Tlingit inuit Yukon-mi hivuraani kivataanilu Alaska-mit ilauyutut ittut pitquhiriyanginnut Gwich'in ukuatlu Inuvialuit Mackenzie Delta-mit ukunangalu Beaufort-mi aviktuqhimayumi. Amihut ukunani aatjikkiiktut hivunighaliurutikhat atuqatigiigiitigiyangit ukuat Haida, Gitksan, Wetsueten unalu Nisga'a inuit tununngani British Columbia-mi. Aatjikkiiktut maligaliqinirmut hivunighaliurutikhat takuinnarialgit aulatjutinginni nunqaqqaaqhimayunit Australian-mit nunagiyangani ilangani ukuatlu Hopi inuit tatja unauyuq New Mexico. Piqaqtuq angikliyuumiliktunik naunaittut taimaa ittumik amihut ukuat aatjikkiiktut maligaliqinirmut hivunighaliurutikhat atuqtauvagait kangaraaluk ukunanga Saxons, ukuatlu Danes pitinnagu una Norman piyaannut tatja unauyuq England ukiungani 1066.

Piqaraluaqhuni aalangayunik akunngani pitquhiinni nunaqaqqaaqhimayut nuatqatigiiktuni tamainni nunakyuami, amihut ukuat maligaliqinirmut hivunighaliurutikhat atuqpagainut inuit maligariyainut pitquhirmingnilu maligaitluuniit naunaittuq aatjikkiiktumik pivaktanginnut maligaliqinirmut inungnit tamainnit.

Taimaa hunauvat ukuat pitquhirmi maligaliqinirmut hivunighaliurutikhat? Qanuqlu pitjutautjutiqaaqqat ukuninga

kangaraaluk maligaliqinirmut hivunighaliurutikhat inuuhirmnut inuuhianullu ilamnut nunallaamnullu talvani 21^{mi} hunnani ukiuriyainni?

Hivulliq hivunighaliurutikhaq: Ihumgitjutimut aalanut

Kingulliigiyavut ingilraat, nunakyuami, tamaita ilitariyauhimayut titiraqtauhimaittut maligat ihumginirmut. Una atiqaqtuq aalatqiinik amihunik amihuni uqauhini, kihimi hivunighaliurutikhat aatjikkiiktut. Inuinauyunut, uuminga atiqaqhimayuq Sulijuritsiarlugit. Nutaraq pamuqtauhimayuq inuuhaaqmat ihumagipkuvlugu tamaita aittuutunik Nunaliuqhimayumit – nuna, iqalungnik, tuktu. Ihumagiyauvaktangillu inirniqhat, ilaqatigiiktut nuatqatigiiktullu.

Amihut puiguktakhaungitut Inuit nuatqatigiigutingit pihimayut uumunga hivunighaliurutikhamit. Una atauhiq hivunighaliurutikhaq ihumaginirmut, katitpagait tamaita aalat. Una Inuit nuatqatigiigutingit uumunga innuqatigiitsiarniq (ihuarivaklugit aalat); tunnganarniq (numiqtirutaa – “aatjikkiiklutik nunami”: atuqhugit naguuyut itquumalutik, aalat guviagilugit ilaupqaqlugillu); aajiiqatigiinni (ihumaliuqlutik uqaqatigiiklutik angiqatigiiklutiklu); piliriqatigiinni/ikajuqtigiinni (ikayuqatigiiklutik /havaqatigiiklutik atauhiqmut pinahuaqtamingnut) unalu pijarnirniqsat katujjiqatigiittiarnirlu (havaqatigiiklutik atauhiqtut ittaamingni pinahuaqtamingnut) tamaita pitjuttauhunguyut ihuagilugit aalat inuit.

Tuglia Hivunighaliurutikhaq: Munarinirmut

Uumunga hivunighaliurutikhamit ihumaginirmut piyauyuq tuglia hivunighaliurutikhaq; piyakhauyuq munarilugit aalat inuit; havaariyakhaq anigiyangnut munaqtiulutit. Una havaktauyakhaq puiguktakhaungittuq maligaliqinirmut hivunighaliurutikhaq. Unauyuq

munaritjutikhaq katipqaqhimayangit ilagiiktut ilaqatigiikhutik hanikpani nayuktamingni, imaalu ikayuutigivlugu inuuhimmaaqrnirmut ilaqatigiiktuni ayungnaqtumi inuuyaami avatingni.

Kinguliriyavut ingilraangnitat ikayuqatigiikhutik pivaktut inuuyaamingni. Tamaiya ilaqatigiiktut atavaktut nuatqatigiigutimut avatingnut ikayuutikhanullu. Piqangittuq ihuaqhaqhimayumik havakvikmik havaktughanik uumunga munaritjutikhamut. Havaariayuyuq munaqtiuluni, aningmingnut munaqtiulutik, titiraqtauhimaittuq maligakhaq atauttimungakhugit inuuhiutjutaa inuup inuuhiutjutikhaa tamainnut. Pihimakpat atauhiq ayuqhaqluni, tamaita inmik ayuqhautigiyakhaat ayuqhautauyuq. Huna pitjuta atauhiqmut pitjutauniaqtuq tamainnut. Ihuaqhaqtauhimaitpat, inuup ayuqhautaa ihuirutauniarungnaqhiyuq tamainnut inuuyaamingni.

Uumunga tuglianut hivunighaliurutikhaq, una munaritjutikhaq, una puiguktakhaungittuq Inuit pihimayumayaat una iqqasuutigilugit (atuqatigiiklutik aalallu) pihimayuq. Annguniaruvit ayuqharuvit, Inuinnaugaluaqlutit Inuvialukluuniit nunaqaqtuq ukiuqtaqtumi hinaani, Dene-luuniit hanikpaniittuq Nunattiami, pitquhimayuq aalanik ikayuqatigiiktughauyuhi, ilaqatiikgaluaqhutik, inirniqhat aalalluuniit ayuqhaqtut. Titiraqhimayumik piqangittuq maligakhamik pitkuvluhi atuqatigiiklugu, kihimi imaa piinnaqtut tamainni pitjutainni. Una piyauvaktuq taima tamaita inuit havakhaqaqtut munariyakhauvlutik aalanik. Una pitquhik naunaitkut pitquhiraluami maligaliqinirmut hivunighaliurutikhaq havktauvluni.

1989-mi quviahuktunga apiriyaugama katimayaktuquyauvlunga inirniqhat katimanahuaqmata talvani Whitehorse Yukon-mi ukununga pitquhiraluami maligaliqinirmut. Katimayakturhimavlunga talvani,

tuhaqtittiyut taimaa ilaqqiktut iglua ihuinaaqhimaittumik ikualaaqhimayuq atahiqmi nunallaami. Uqaqhimaittumik, nahakmik hakyaihiyut tamaitalu katimayakturhimayut tunihiyut ikayuutikhanik ayuqhaqtumut ilagiiktunut. Amihut inirniqhat inuuvaktut ihuaqhihimayumik maniliurutimingnik. Amihut ilingayut. Kihimi ukuat ilingatqiyat tunihiyut tunihiyumavlutik. Unalu naunaitkutariyaayuq pitquhiraluamut maligaliqinirmut atuqniklu pitquhiraluamut maligaliqinirmut hivunighaliurutikhamik. Ukuat inirniqhat ikayuqtut ilitarigamik piqangmat titiraqhimaittumik piyakhamingnik munarilugit aalat.

Talvani Whitehorse-mi Katimayuni, una Tlingit inirniqhaq Pearl Keenan Teslin Yukon-mit naunaikhiyuq aalamik uumunga maligaliqinirmut hivunighaliurutikhaq havaktauyumik. Uqaqtuq ataani pitquhirmi Tlingit maligaliurutaani takugungni nuatkatit tupaumahuiqqat apunmi, ilvit havaariyat ikayuqtughauvlutit. Munariyakhat nuatkatigiyat ilait utaqqilugit munariyaamingni, inukluuniit naguuhittirlugu inmiknik munariyaamingni. Nuatkatikpit ayuqhautingit ataani Tlingit maligaliurutaani ilvit ayuqhautiginiyaqtat, hugingitkungni ahinungauguvit ikayuqhimaittumik, ahiruktat pitquhirmi atuqpagaat maligaliurutaani. Kiunnaqtuuyughauyutit nuatkativit ilainut pingitkavit ihumagilugu munaritjutigiyakharaluangnut.

Kingulliq naunaitkutaq uumunga hivunighaliurutikhaq havaktauluni pihimayuq quviahuutigiyainut naunaikhitjutinginnilu niripkaiyuni aliahuutigivagainni hinaani inungnit Pacific Northwest-mi. nuatqatigigutait Haida unaluuniit Nisga'a naunaiyakhimaittuq qanuq inungmut nanmiqarutikhangit pitaaqtanginnut tatjatut uataani nuatqatigiiktuni. Pitjutingit ukunanga inungnit pitjutaa qanuq nanmiqaqtamingnik tunihivaktut aalanut. Una aalanut tunihiniq

pitjutigihimayuq inmikkut ihumsngittutik tunihivaktut. Ittuq uumani pitqihirningni pivagai havaariyakhait munarilutik. Una aatjikkutaa munaritjutikhaq, ittuq aalatqqini pitquhirni uqauhirnilu, pitjutigiya Inuit inuuhianut pikatigiigutainullu hanikpani nayuktamingni.

Angqyuqqaat munarivlugit nutaqqanik, angiyuit anayumingnik munariyut, aippanga aippaminik munariyuq, nuatkataa nuatkatiminik munariyuq. Una pitquhiraluami maligaliqinirmut pitjutingit.

Pinghuat Hivunighaliurutikhaq: Tamainnit Havaktakhaat Kiunnaqtuurutlu

Tuglianit maligaliqinirmut hivunighaliurutikhaq, munariyughauvlutit, piyauyuq pinghuat hivunighaliurutikhaq. Una hivunighaliurutikhaq tamainnit havaktakhaat. Pitquhirni maligaliurutaani, amihuni aalatqiini uqauhinginni pitquhinginnilu nunakyami, taitkuhia aatjikkiituuq.

Paliihimaqaqtinnagu, kavamaqaqtinnagu havakviqaqtinnagulu maligaliqinirmut, pitquhirningni ilitarivagait taimaa tamaita ilagiiktut inmikkut havaakhaqaqtut munarqatigiiklutik ihumagilugillu nuatqatimingnik. Ilagiiktut kiunnaqtuutiqtukhat inmingnut tamangmingnut taimaa una maliktauyaangani. Ilagiiktuq pingitkumiug piyakhaminik aalamut, tamaat ilqatigiigutait pigiyaa una ikayungittutik. Hna hivunighaliurutikhaq tamainnit kiunnaqtuurutikhaat.

Ilihimagugit aniit aniqtuilikkat aalamik, ilvit ilayuqtughauyutitit ihuaqhinahugitlugu. Taimaa, naguutjutaa ihuarutaalu ilaqatigiiktuni pihimayaangani. Tammaqtailitjut uuminga naguutjutaa ihuarutaalu piyauvaktuuq inuuyaami. Tahapkuat ikayungittut ayuqhautaulikhutik. Una ayuqhautaa aningnut ihuirutaukpat aalanut ilagiiktuni nuatkatiniiluniit, ilvit kiutjutikhat ihuittumik pinirmut ikayungitkavit.

Una hivunighaliurutikhaq tamainnit kiunnaqtuurutikhaq pitjutaa taimaa tamaita ilagiiktuni pitjutigiyakhaa aningmingnut munaqtiulutik.

Joe ayuqhautiqaqtuq taangakturnirmut ihuinaaqqat aanirumiuq aala inuk, inirniqhat uqarivagait ihuinaarutigiyaa Joe-mut ilaminullu. Huuq taimaitpa? Aalat ilagiiktut ihuinaarutigingitaa. Joe inmi taangatuktuq. Joe ihuinaaqtuq. Takuyaani Kanatamiutat maligaliurutaani, una Joe ayuqhautaa, aalat pingitaa. Pigivatjuk?

Inirniqhat uqaqpaktut taimaa tamaita ilagiiktut ayuqhautiqaliktut ilagiiktut ikayungitmata aalamut. Ilagiyait ikayungitmata ayuqnaqhittinnagu. Angitqiyauyuq ilagiiktuni inmik ihuinaaqhimayut. Inmik ikayuqtughauyuugakuit – havaariyakhaat ikayuqlutik. Joe ayuqhautaa aalanut taimaa ayuqhautigiliktaa ilagiiktut.

Amihuni ukiuni ikayuqtara inuk tuqutirihimayuq inulrammimik talvani Yukon-kut First Nation-mi nunallaangani. Ihuinaaqhimayuq ayuqhautiqaqyuaqtuq taangakturnirmut. Una ayuqhautaa pihimayuq amihuni ukiuni. Inulrammiuyuq tuquyuq talvani nunaqaqtup taangatukyuarutaani.

Ihuinaarutaanut apiqhuiqvikmi itiktaungmat, ihuinaaqtup ilangit aalanit ihuinaaqtitauvaktut nunallaami. Mikiyunik ihuinaarutiqaqqaqhuni ahiruqtuivlutik nanminiriyainik pigiyainut ihuinaaqtup inirniit nutaqqainut. Angikliyumivlutik ihuinaarutigiyangit ukiuni kangangulikmat. Ilagiiktut iglua hukhaungiktuq inuup ikualaaqtinmagu. Taimaittutut ittuq ihuinaaqhimayp ilangit ihuigiyauyut nuatqatimingnit nunallaami. Ukuat ilaqatigiiktut ahinut nuuvlutik nunallaamingnit.

Paliihimanut, una anullaqhitjutaa ihuinaaqtup ilainut ihuangittutut ittuq. Ihuittutut ittuq itquumaymik naunaitkutakhakangitmat

naunairiami taamna ihuinaaqtup nulianga inirniit nutaqqaili
hulitjutiqangittut tuqutirinirmut. Titiraqtauhimayuq maligaliurutaani
Kanatami naunairutigiyangit ihuinaarutit inungmut
ihuinaaqhimayumut.

Inirniqhat nunallaami ihuaringitait pitjutigiyainut palihimat unalu
tupilauyap apiqhuiyia kihimi. Ihuinaaqtup nulianga inirniit nutaqqangilli
ilihimayut amihuni ukiuni uuminga nunaqaqtup ayuqhautikyuanganik
taangaturnirmut. Uuma angutip amihut taangamut ihuinaarutait
amihuni ukiuni ihuirutigivagait ihuinaaqtup ihuirutauvluni aalanut
nunallaamini. Ilagiiktu hulingittut ihuaqhinahugittugu ayuqhautaanut.
Ilagiiktu ikayuqpaktut taangatuqhimmaaktittugu.

Takuyainni inirniqhat, ilagiiktu ahiruktiriut ihuaqtumik maligaliqinirmut
hivunighaliurutikhaq. Inirniqhat takuyainni, ilagiiktu aullaqhaktakhat
nuatqatimingnit ikayungitmata ayuqhautimut angiklitinnagu.
Anullakhiktitlugit ilagiiktu, nunallaanga malikpagait ihuaqtut
nuatqatigiigutikhat piyakhait uuma ilagiiktu aalanut. Ilagiiktu
ikayungittut ikayuutigiyakhamingnut. Ilagiiktu havaaringitaa inmi
anigiyamingnik munaqtiulutik.

Una naunaitkutaringitara ublumi pitquivilunga nunallaami
ihuinaarutikarianginni ilagiiktunut uumatut itjuhianut tatja ihuaqmat
kihimi piyara. Una maligaliurutaani ublumi pipkalimaitait ihuittunik
hulilukaarutinik. Uuma naunaitkutaa naunaiktaa qanuq pitquhiraluami
nuatqatigiiktut munaritjutikhat pihimavagait tamainnut ilagiiktunut.
Pitquhiraluami nuatqatigiiknirmi, pitjutikhakakpaktut tahapkununga
ikayungittunut piyakhamingnut aalanut.

Tikitinnagit Qablunaat palihimallu, ihuinaarutiqaqyuqaqhimayut. Una
itquumayuq Inuinnauyunut ittutut ingilraangnitamnut tausini ukiuni

kangaraaluk. Pitquhiriyaat ihuaqhivlugit angikhugilluuniit atuqnirmut pitjutikhamut aalanut annullakhaivlugit ihuinaarutainut ilagiiktunit. Una *lex talionus*; iimik iimut, timimit timimut, inuuhirmik inuuhirmut.

Maligaliqiyit ingilraanganitanik naunaiyaiyit ukuatlu pitquhirmut inungnik naunaiyaiyit uqaqhimayut uvaptingnut taimaa una annullakhitjut pitjutauyughaungittuq inungmut ihuinaaqtumut. Annullakhirniq ilagiiktunut ihuinaaqtup ilagiyainut, pitquhingit malikpiaktainiq taimaa pinahuaqpiaktumik aannirtailivlugu ihuinaarutaanutluuniit ilagiiktunit aalanut. Pitjutigiyaa tamainnut ilagiiktunut aghuurutikhamik munariyumavlugit aalat ilagiiktuni. taimaatauk, arnat angutit, naunaiktara nutaami nuatqatigiiktuni, pitjutiqangittuq ihuaqtumik maligaliqinirmutlu naunaikhitjutikhamik ihuinaarutigippiaknahugittunik.

Inirniqhat uqaqpaktut uvaptingnut taimaa pitquhiraluami Inuit nuatqatigiigutaini, nanminiriniq inuup ayuqhautainik nuutirpaktuq amigaitqiyanut inungnut. Una amigaitqiyat inuit, havaqatigiiktut uqaqatigiikhutik angikhutiklu, ihuaqhiutivaktut ayungnaqtunut nuatqatigiigutitut pitjutainut. Inuinnauyunut, tamainnit naminiriniq ayuqhautimik pitjutigiyaa tamainnit havaqatigiiktughanik qiniqhialutik ihuaqhiutikhamik.

Inuit pivagait tamainnit ayuqhautimik ihuaqhaitjutingit angiqatigiikhutiklu taimaa ihuirutaukpiakniaqtut ayuqhautit qilamik ihuaqhilugit ayuqnaqhikpiaktinnagit ihuirutilutik amihunut inungnut. Taimaa pigumik ihuinaarutigippiaknahugittunik pilimaitaat naguuyumiklu inuuhirut inugni ihuariangani.

Hitamagiyaa Hivunighaliurutikhaq: Auuqhaqtaiyauhimayunut Pivlugit

Hitamauyuuq hivunighaliurutikhaq pitquhiraluami maligaliqinirmut ilitariyait kinguliptingnit ingilraangnitaniit una hivunighaliurutikhaq atiqaaqtuuq “ayuqhaqtitauihimayunut pivlugit”. Ingilraangnitavut ilitariyait taimaa itquumayut itquumayumikangiqaatigiiklutik aatjikkiiklutiklu ihuaqhiffaalmaittuq kihimi inuk haimmaktikhimakpat naunaikhugit inmi mihigiyaminik ihumagiyaminiklu. Ilauniq ayuqhaqtitauihimayumik ilagiiqaatigiyaangilli ilanga ihuaqhaitjutikhamut ihuinaarutauyumut. Ihuinaaqhimaiiq ilangillu pitquhirmingni piyughauyut ihauqhiutikhamik aittuuhianik ayuqhaqtumut ilanginnullu haimmaktirnahugittutik akunnigani ukunani ilaqaatigiigutiqaaqtunut. Una aittuutiaqmik tunihirniq pivagait ihuaqtumik ingunit tautuktittivlutik hainnguhukhutik mamiahukhuni ihumaliutqiktuq ihuinaaqhimayumit inmi ayuqhaqtitaminut.

Pitquhiit pihimayut ayuqhaqtitauihimayumut aalangayut nunaqaqqaahimayunut inungnit inmikni, kihimi una hivunighaliurutikhaq aatjikkiiktuq.

Naunaitkut uumunga hivunighaliurutikhamut takuinnarialik pitquhiriyami maligaliurutaani ukunani Tlingit inungni. Ihuinaaqhimayuqaqqat, inungni hivulitiit ihuinaaqhimayup ayuqhaqtitauihimayuklu katitniaqtut ihumaliuqlutik qanurittumik aittuutikhamik ihuarhinahugitlugu akihitjutikhaanik talvanga ihuinaaqhimayup ilainit ayuqhaqtitauihimayumut. Ikayuqtit ilaqaatigiiktunit tamangmiknit inmiknut pitjutikqaqtunut ilauniaqtut ukunani aivaqaatigiigutyuni.

Pitquhirmi piyaxhangit ihuinaaqtuq tamaat ilagiyainut akilikhilutik akiliutikhamik taimaa ihuinaaqhimayup ilangit ihuaqtumik piyumayut

pihimmaaqlutiklu ihuaqtumik munarilugu taamna ihuinaaqhimayuq
haimmatiriangani ihuinaaffaaqtailunilu. Ilaupkakhugit ihuinaaqhimayup
ilanginnik naunaiktaa ittumik malrukniit hivunighaliurutikhanit
uqaiyatka uvaittiaq, havaakhaq munariyakhamut tamainnillu
havaktauyakhamut. Ilaupkainiq ayuqhaqtitauyup ilainnik ihuaqhiutaa
munariniq ayuqhaqtitauyup piviyaanit pipkakhugillu ilagiiktut
ikayuqtitlugit ayuqhaqtitauhimayumik inmikni
haimmaktuutrutikhamikkut. Uvuuna pitjutaanut ihuaqhaitjutiginirmut
ihugitjutigivlugit tunihiniq, ihuaqtumik ikayuqatigiikhutik piyut
hanikpani nayugamingni, nunallaamiluuniit, pihimahimmaktaanga
tammaqtaililugu. Imaatut, ihuittuq ihuirutauyuq
ihuinaarutigippiaknahugittunik pitjutaalimaittuq.

Hinaniittut inuit talvani Pacific Northwest-mi atuqpagait
ihuaqhiutigjtutikhamik taimaa pipkakhugit Ihuinaaqtup ilangit inungnik
niripkaipkakhugit “qannguhuktittugit niripkaktittiyut”
ayuqhaqtitauhimayumut, ayuqhaqtitauyup ilangit aalallu
nunallaamiutat. Imaa pivaktut inmiknik akilikhugu. Una katimapkaitjut
pivagaillu pihimayut ihuaqhilugu ilaqatigiigut akunngani ilqatigiiktuni
ihuiqhimayut ihuinaarutimit. Imaatut ihuaqtumik aatjikkiiktumiklu
ihuaqhiffaanginnarialik. Imaatut, aalamik ihumaginiq piiktauvaktuq
ihuinaarutimut kihimi tuniffaanginnarialik ayuqhaqtitauhimayumut
ilainnullu. Una “ihuaqhaiffaarut” pitjutaa pihimmaaqtaait tautuktauvlutik
ihuaqtumik piyakhaq maligaliqinirmut nunaqaqqaahimayunit
pitquhiriqaqtunit North America-mi nunakyuamilu.

Pitquhirmi Maligaliqinirmut Pihimayumayangit Inmikkutlu Ihuarinirmut

Arnat angutiit, ukuat utuqqait maligaliqinirmut hivunighaliurutikhat angiyut havaktauyakhat kingulliit ingilraangnitanut. Ukuat havaktauyukhaungittut tunittaaqtangit kitumutlikaak. Pigiyaavut kingulliit ingilraangnitat akiliktauhimaittut inmik munaqtiulutik aningmingnut. Aalanik munariyut taimaa ilaungmat titiraqhimaittumi pitquhirmi maligaliurutauyut. Taimaa ukuat utuqqait maligaliqinirmut hivunighaliurutikhat ilagiiktunik ilaqatigiigutigiyangit, nuatkatingit nuatqatigiikhutik.

Naunaiktittivlutik pikpagivlutik, kingulliit ingilraangnitat piyait ihuaqtumik ihumaginiq aalanit. Tahapkuat maliktut ukuninga hivunighaliurutikhanik tautuktauniaqtut naguukpiaktumik pivakhutik inulramminut. Unalluaq, una ikayurumaniq aalanik, tuniyait kingulliit ingilraangnitat angiyumik nanngaiyauvlutik inmikniklu ihuarivlutik. Inirniqhat uqaqpaktut uvaptingnut ublumilu, hunavalutiliyatit inuuhinut aalanut, inuuhinut ilagiyangnut nunallaanullu, qaiffaaqniaqtut ilingnut pigiyangnut. Una pitjutiginiaqtat ihuaqtumik piyaami hakugiknirmiklu. Ikayuqniq aalanik inmiknik ikayuqpaktunik inuuhihimayuugaluaq. Una pitquhirmi maligaliqinirmut pinikpiaktumi itjuhiani. Taimaa uqariyatka pitquhiraluami maligaliqinirmut uvattiaq itjuhiuyumik ihumami.

Taimaa qanuq ukuat utuqqait maligaliqinirmut hivunighaliurutikhat ihuaqqat uvaptingnut uumani 21ⁿⁱ hunnani ukiuriyainni?

Pitquhirmi Maligaliqinirmut Pihimayumayangit Nutaat Maligaliqitjutit

Naguungittuq itquumayuq taimaa uvagut amihuuyugut puiguktavut utuqqat pivagaluqaqtangit pitquhirmingnilu maligaliurutingit nuatqatigiigutingillu tausini ukiuni katitpagait inuit ilagiikhutik nuatqatigiikhutiklu. Tatja maligaliurutingit pitjutauyuq ayuqhautimut.

Inuuyugut inuuhirmi talvani inuit pilaarutingit piyaunginnarialgit munariyauvlutiklu maligaliurutinit. Una Angirutit Pilaarutinut, Kanatamiutat Maligakhat Pilaarutit unalu Inungnut Pilaarutinginnut Maligaq naunaitkutit qanuq nutaat maligaliqitjutit pivaktut pilaarutinginnut inungmut. Tammaqtailitjutit atuqpagait inungnut pilaarutit ihuaqtuq havakhimmaaqtuni inungnik aatjikkiigutininik. Tammaqtailivlugit inuit pilaarutingit, piyumayangit pitjutikhamut munariyautaaktuq uumunga ihuirutaanut nunagiayuyup, niruaqtauhimayunitluuniit amigaitunit muarikyuaqtangit havakviuyut kavamatkuni.

Ayungnaqtuugaluq ukuat aatjikkiit maligaliurutikhat ilitarilimaitait, tiliurutigilugit, ihuaqtut nuatqatigiigutikhat tamapta piyakhavut ilaqtatigiikluta, nuatqatigiikluta. Una Angirutit Pilaarutinut hivulliqmik tuhaqtitjutigikmatjuk “pilaaruikhanut pihimayut” pitjutaa ihuigiyaувaktuq amihunit nunaqaqqaahimayunut hivuliqtiuyunit taimaa ilitaringitmatjuk nuatkatigiigutit piyaxhangit pihimayut pitquhirmi naunaikpagait ilaunirmut ilaqtatigiiktuni nuatqatigiiktunilu. ukuanguyut pihimayumayangit, nuatqatigiigutimut piyaxhangit amihuni hunnani ukiugiyaini ihuaqhihimayangit ikayuutikhat ukuat kingulliit ingilraangnitat pitjutignit maligaliqinirmut.

Nutaat Nuatqatigiigutinu Ayuqhautitt Nunavunmit

Nutaat Nunavut tatja ayuqhaqtutNuatqatigiigutinu ihuaqtumik pingittunik ihuinaaqhutiklu. Pivut kingulliit ingilraangnitat' utuqqait titiraqhimaittut maligaliurutit ihuaginirmut himmiutigiyaa amihunik titiraqhimayunik maligaliurutinik maliktittugit tamainnut pitjutainut inuuhiriyaptingni; inuuhik taimailittuq, taimaililiktug, ayuqnaqyuumilikhuni. Nutaat maligaliurutit pipkangitait ilagiiktut kiunnaqtuuyughauvlutik aalanut qanuriliurutigiyainut ilamingnit. Nutaat maligaliurutit qiniqhiayuittut ihuaqhiutikhanik ihuaqtumik aatjikkiiktumiklu ahiruktutut ittunut pikatigiigutinik ahiruivlutiklu inuuhinik. Ikitpiaktut ihuagitjutit ayuqhaqtitauhimamayamut.

Amihunut inungnut itiktauhimanyut ihuinaarutinu Nunavunmi, mihingnautigiyauyuq ilagiiktutut ittumik kinauyaakhamingnullu munariyauyuni naguuyuniklu pivaktuni ilaqatigiiktuni ingittuq, ahiruktauvluniluuniit. Amihut ayuqhaqtitauhimayut ningakhimayunit ihuinaarutit ayuqhakpaktut inmikkut tuhaqtittingittutik. Itutut ittuq amihut ilagiiktut nunallaamiutallu havakpiaramik hulilukaakpiaramiklu inmik inuuhirimingni inmiklu ihumagitluaqtamingnik ikayuriamingni aalanik ayuqhaqtunik. Ilangit inulrammiit ihumagingitait angayuqqaatik, inirniqhalluuniit. Ilangit inirniqhat, taimaa ittutut, kangikhilimaitait inulrammiit. Amihut ilihimahuiqtut ilaqatigiigutinik nunaqatigiigutimiklu.

Ihuaqpiaraluaqhutik nutaat tuhaqtitjutikhat, unghikhiyuumiyugut ilaptingnit inuuvluta. Tammaqtakkut hunaik tamainnit ingilraangnitanit tammaqtakhaungittumik, hunavaluk una amihunut ayuqhautinu inuuhirmi ihuaqhiutjutauniaqtuq, hunauyuq pitjutikhaq inuuhirmi kitulikaami inuuyaamni ihuaqtumik.

Amigaikpalliyut naunaitkutaa ningakhimayunit ihuinaarutit, amihutlu inulrammiit inmiknik tuqutirhimayut Nunavunmi, naunaiktitatigut uvaptingnik nuatqatigiigutiptingniklu. Naunaikhitjutitqaqtuq ukunani naguungittut naunaiyaitjutini tamaptingnut, kinamutlikaak takuyumayunut.

Kavamatkut havaktahangit havaktangitlu piyumayaugaluaqhutik Nunavunmi ihuaqhiutigilugitm angikliyuumiliktumi ihuinaaliktuni unalu nuatqatigiigutitut ihuittuq, ikittut pitaaqtaptingnut uavtikku ikayuqlugit inuit ikayuqtitlugit ilaptingnik nunallaamiklu paqittiyaami ihuaqtumik naguuyumiklu ihuuhittairutikhamik.

Inirniqhat uvaptingnut uqaqpaktut taimaa amihut nunamiutat ihuinaarutitqaqtut maligaliurutitut inmiknik ihuaringittut. Amihut qaihimayut ayukhaqtunit inuuhiaqpaqtut. Nunamiutat piqangittut ilauyutut, inmikkut ihuigiyut ayuqhauqaqyuaqhutikluuniit, aalanik ihumagilimaitut inmikkut qingiyauhimagamik inuuhirmingni.

Pigiyavut kingulliit ingilraangnitat piqangittut ayuitpiaktunik ikayuqtunik ihuaqhinahugittugit ayuqhautimingnut. Kihimi piqaqtut angiyumik ningalaittutik, aghuukpakhutik naunaiktittivaktut pikpagivlutik pivaltut. Apiqhuivikyuaqaqtinnagu, kingulliit ingilraangnitat pikpagiyughauvaktut. Una pivagaat ikayuqhimmaaqtut aalat haimaqtittugit.

Ayungnaqtuq itquumayuq una; tamaita apiqhuiyit, Nuatqatigiigutitut havaktit, palihimat, taangaliqinirmut havaktit ukuatlu ihumaalukluktunut munaqhikuni havaktit ayuqhaqtut ihuaqhiffaaqlugu Nunavutit inungnut ayuqhautikyuaqit, kihimi tahapkunaugumik munarittaqtut inugnik.

Itquumayuq ihuinaaqtailitjut, ihuaqtuq inmiknut pittailiniq tuqunaittumik, pivaktaat aihimavikmingnit. Piittuq nuatqatigiigutitut havaktauyanut himmiutauniaqtut munaritjutimik ihuaqtumik pinahugittunik ilagiiktunik. Humpty Dumpty-tut, tamaita King-nguyup hivuliqtiuyuq angutiit ihuaqhilimaitait inuuhiq ahiruqhimayuq aalatqiingnirmut hugihuiqhutik katiffaaqlugu atauhiqtut piffaaqlugu, ikayuqhimaittumik havakhimaittumiklu piyumamayamik tahapkununga unghahingittut pikpagiyaamingni ikayurumalutiklu.

Puigugakhaungittut Pitquhirmi Maligaliqinirmut Pihimayumayangit uumai 21^{s-ni} hunnani ukiungainni Nunavunmi

Arnat angutiit, una utuqqait maligaliqinirmut hivunighaliurutikhaq ihuariyakhakkut tatja, uumani 21ⁿⁱ hunnani ukiuriyainni, itkaluakhutik pigiyaptingnut kingullit ingilraangnitat kangaraaluk tausini ukiuni ittutut. Aalanik ihumaluta munarilugillu aalat ukuat maligaliqinirmut Pihimayumayangit naguukpiaktut puigulimaittugit. Ukuat maligaliqinirmut pihimayumayangit pihimayakhavut tammaqtaililugit.

Nunavunmiutat, ayuiqhaffaaqtughauyugut auiqhimayainik kangaraaluk. Havaqatigiikluta ilaqatigiiktumik, nunallaanillu, ihuaqhiutittaaqtugut. Uvaptingnik, pikatigigigutigiyakhavut ilaptingnik. Ilauluta nunallaaptingni. Naunaiktittiyughauyugut pikpagivluta. Ayuqhautit ayuqhaqpiaktuni piiktauyukhat tahapkununga tigumiaklutittauk amihunit. Una kangikhihimayangit pigiyaptingnit kingullit ingilraangnitat.

Humik tammailimaittugut, tamainnik pittaaqtavut, havaqatigiikluta inuuvluta, nunallaanguyunit, aatjikkiiktumut ihuaqtumut pitjutikhaanut.

Mr. Maligaliqinirmut R. Kilpatrick

Angayughiq Apiqhuiyi

Nunavunmi Apihuivikmi Maligaliqiyit